

характеристик, якими наділяються старі образи. Але точно можна сказати, що український бестіарій не зникатиме ще досить довгий період часу з вірувань народу.

Список використаних джерел:

1. Булашев Г. *Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях: Космогонічні українські народні погляди та вірування* / Пер. з рос. Ю.Г.Буряка. К.: Довіра, 1993.
2. Горленко В., Наулко В. *Народні знання, світоглядні уявлення, вірування, мораль. Культура і побут населення України: навч. Посібник.* К.: Либідь, 1993. С. 233-244.
3. Василенко А. *Українська міфологічна лексика в художній літературі ХІХ ст.:* Автореф. дис...канд. філол. наук: 10.02.01. К, 2003. 19 с.
4. Завадська В., Музиченко Я., Таланчук О., Шалак О. С. *100 найвідоміших образів української міфології.* К.: Орфей, 2002. 448 с.
5. Порицька О.А. *Українська народна демонологія у загальнослов'янському контексті (ХІХ – поч. ХХ ст.):* Автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. / Донну. Донецьк, 1998. 17 с.

УДК 94 (477)

Валерія ЧАЛА,

здобувачка 3 курсу спеціальності 014 Середня освіта, спеціалізації 014.03
Історія Херсонського державного університету, м. Івано-Франківськ,
науковий керівник: Черемісін О., д.іст.н., професор

ДІЯЛЬНІСТЬ «РУСЬКОЇ ТРІЙЦІ»

Анотація. У статті розглянуто значення культурно-освітньої діяльності групи українських просвітителів ХІХ століття, відомих як «Руська трійця». Досліджено вплив їхньої роботи на збереження та розвиток української мови і літератури у складних умовах політичного гніту. Проаналізовано літературні та освітні зусилля, зокрема випуск

збірника «Русалка Дністрова», який став важливим виразом національного відродження. Закцентовано увагу на ідеях національної єдності та культурної самобутності, які трійця вважала ключовими для розвитку української ідентичності. У підсумку, стаття висвітлює помітний слід «Руської трійці» у культурній історії України, що сприяв зростанню національної свідомості.

Ключові слова. «Руська трійця», українська культура національне відродження, культурно-освітня діяльність, національна свідомість, «Русалка Дністрова»

У першій половині ХІХ століття на теренах Західної України зазнала істотних змін прогресивна педагогічна думка. Цей процес проявився у освітній та літературній роботі, а також у педагогічній діяльності відомих просвітників із Галичини, Буковини та Закарпаття, котрі прагнули розповсюджувати освіту серед населення і впроваджувати новітні педагогічні концепції.

У складі «Руської трійці» було приблизно 20 молодих осіб, переважно семінаристів і молодих священників, хоча двоє з них мали світські професії [6, с. 90]. Засновниками цього об'єднання були Маркіян Шашкевич (1811–1834 рр.), Іван Вагилевич (1811–1866 рр.) та Яків Головацький (1814–1888 рр.), які в той час навчалися в Львівському університеті і були вихованцями греко-католицької семінарії [8, с. 22].

Ці молоді люди були об'єднані тісною дружбою та спільними ідеями, вони називали себе «руськими» у значенні «українськими», що було характерно для мешканців Галичини того часу [4, с. 9]. Це визначило їхню ідейну спрямованість та зміст їхньої діяльності, основною метою якої було підвищення освітнього рівня та викликання національної свідомості серед галичан.

Важливим напрямком роботи «Руської трійці» було відродження історичної пам'яті українців через дослідження історії.

Окупаційна влада фактично відібрали у українців Галичини, Буковини та Закарпаття інтелектуальний потенціал, пригнічуючи робітничий клас та прагнучи знищити їхні культурні цінності. У народних школах було заборонено викладання українською мовою, дії спрямовувалися на повне придушення української освіти на західних землях. Проте передова частина галицької інтелігенції, об'єднавшись навколо М.С. Шашкевича та його вірних друзів, стали на захист національних інтересів, мови та культури.

Вони наполегливо виступали за створення в Галичині нової національної української літератури та письменства, які вважали найнеобхіднішими для розвитку культури народу. «Досить спати, прокидайтеся!» - цей бойовий заклик звучав до галицької молоді, закликаючи її до освіти і просвітництва зі словами: «Разом до світла, друзі жваві!» [3, с. 112].

Для досягнення цієї мети члени об'єднання почали активно занурюватися у народне життя, фіксуючи пісні, перекази, фразеологізми та висловлювання, що були характерні для простого населення. Я. Головацький здійснив довготривалу експедицію по містам та селах Галичини та Буковини, а згодом відвідав і Закарпаття. І. Вагилевич, вирушивши в гірські райони Галичини, не обмежився лише фольклорними записами, він також закликав селян до боротьби проти національного та соціального гніту.

У ході етнографічних мандрівок, «трійчани» взаємодіяли з польським етнографом Жеготою Паулі, який також цікавився українським фольклором. Вони встановили контакти з польськими підпільними організаціями, які готували антиурядові акції, проте останні не підтримали їхніх радикальних ініціатив, зосередивши увагу на культурно-просвітницькій діяльності [2, с. 116].

Перші значні досягнення гуртка «Руська трійця» були представлені у рукописному збірнику «Син Русі» (1833 р.), що містив власні поезії та

переклади, із яких звучали заклики до єдності народу та національного пробудження. Цей збірник зберігся до сьогодні і був опублікований у 1995 році. Він включав 14 віршів, більшість із яких були підписані псевдонімами М. Шашкевича — «Слово до читачів руської мови», «Дума»; а також М. Мінчакевича, О. Глинського та інших.

Наступним етапом у роботі «трійчан» стало виданням «Зоря», що було підготовлено до друку у 1834 році. Збірник включав пісні, біографію Богдана Хмельницького, розповіді з життя священиків, а також авторські твори членів гуртка [5, с. 22]. Головна тема – це критика іноземного домінування та возвеличувала боротьбу за незалежність козацьких лідерів і героїчне минуле українців, підкреслювала можливості вирішення національних проблем.

Навіть у скрутні часи активність членів гуртка не вщухала. Вони зламали консервативну практику виголошення офіційних церковних промов виключно латиною, польською чи німецькою мовами. М. Шашкевич разом із двома своїми друзями з «Руської трійці» звернулися до української мови під час виголошення релігійно-моральних проповідей у трьох церквах Львова [5, с. 33].

Активізм членів «Руської трійці» сприяв слов'янському та загальноукраїнському відродженню. Я. Головацький активно листувався зі слов'янськими діячами відродження, зокрема з Павлом Шафариком, відомим своїми працями про слов'янську мову і літературу, походження слов'ян, та ін. Зауважимо, «Руська трійця» також мала творчі контакти з представниками словацької, сербської, хорватської, чеської та польської культур. Вони підтримували тісні особисті та творчі контакти з українськими вченими, такими як М. Максимович, О. Бодянський, І. Срезневський, що дозволяло обмінюватися ідеями та обходити цензурні обмеження, видавати твори за кордоном. Ці зв'язки сприяли ідеї федеративного возз'єднання українських земель у майбутньому [8, с. 116].

Кульмінаційною точкою ідеологічних пошуків і значущим етапом патріотичної діяльності «Руської трійці» став збірник «Русалка Дністрова». Хоча в Пешті цензор греко-католицьких видань не бачив у збірці загрози для державного порядку, релігії чи моралі, його львівський колега В. Левицький заборонив її поширення у Галичині.

«Русалка Дністрова» втілювала три ключові ідеї:

- прагнення до злуки розділеного державними кордонами українського народу;
- підтримка соціальних рухів і вшанування національних героїв як символів боротьби за соціальне і національне визволення;
- поширення ідеї незалежності і державного самовизначення [1, с. 240].

У альманасі вперше використано адаптовану абетку та фонетичний орфографічний підхід, і вперше запроваджено у галицьку літературну практику живу українську народну мову. Іван Франко, оцінюючи «Русалку Дністрову», висловився: «Основне враження... це туманне, але потужне відчуття, делікатне і інстинктивне, ніби відчуття дитини, яка інстинктивно прагне волі, не замислюючись, не аналізуючи і навіть не усвідомлюючи повністю, що таке ця воля. Це делікатне відчуття, подібне до аромату лугів навесні, захоплює кожного читача «Русалки», в цьому і полягає її найбільша цінність» [6].

Слід зазначити, що публікація збірника не минула безслідно для її творців, оскільки вони перетнули межі культурно-просвітницької роботи, виходячи в арену політичних змагань.

Можемо погодитися з думкою В. Горина, українського дослідника, який описав М. Шашкевича як визначного захисника культурного відродження та засновника сучасної української літератури в регіоні [4, с. 6]. Шашкевич заклав основи національної ідентичності, виголосив ідеї єдності українських земель, а за словами Я. Головацького, самостійно знайшов правильний шлях і вказав його іншим [7, с. 14]. Також він

возвеличив народну мову до такого рівня, що після нього складно було писати інакше.

М. Шашкевич не обмежувався лише популяризацією мови, він також займався науковими дослідженнями мови, про що свідчать його мовознавчі записи та начерки. М. Возняк зазначав, що він планував підготувати обширну граматичну працю та працював над словником української мови [3, с. 145].

На початку ХХ століття український критик та культуролог М. Євшан висловився, назвав Шашкевича основоположником справжньої національної української літератури у Галичині, першим романтиком, культурним діячем, великим поетом та суспільно активною особистістю, який спрямував Галичину до нового життя та відкрив їй нові шляхи [6, с. 91].

Основна місія діячів «Руської трійці» полягала у тому, щоб через літературні та друкарські засоби спонукати народні верстви до збудження, просвіти, і таким чином пробудити національну свідомість. І. Вагилевич, у своїй українській граматиці, опублікованій у 1845 році у Львові, майстерно використовував історичні приклади, які мали на меті викликати в читачів гордість за минулі досягнення нації та прагнення до відродження державності [2, 126].

«Руська трійця» мала не лише для Галичини, але і для всієї України, зокрема у захисті українства і зміцненні національної свідомості, важливо повернутися до того періоду, аби черпати сили для прогресу, рішучості в діях і відродження тих аспектів, які відновили нас як націю та державу.

Таким чином, основною метою «Руської трійці» було збільшення значення та поваги до української мови через розширення кола її застосування. Вона стимулювала зростання національної ідентичності українців та посилення національних зусиль. Ця освітньо-культурна група заклала концепцію неподільної єдності українських територій. Сьогодні завдання, визначені «трійчанами», служать фундаментом для виховання

громадянського патріотизму і глибокої любові до рідної країни серед української молоді.

Список використаних джерел:

1. Бойко О. Д. Історія України: Навч. Посіб. 3-тє вид., вип., доп. К.: Академвидав, 2007. 688 с.
2. Борисенко В. Й. Курс української історії: З найдавніших часів до ХХ століття: Навч. Посібник. К. : Либідь, 1996. 616 с.
3. Возняк М. Історія української літератури. Львів: Світ. 1991. У 2 кн. Кн.1. 694 с.
4. Горинь В. Замість переднього слова // Шашкевичіана. Львів–Вінніпег, 2000. Вип. 3–4. С. 9–15.
5. Грицак Я. Й. Нарис історії України: формування модерної української нації ХІХ–ХХ ст.: Навч. посібник для учнів гуманіт. гімназій, ліцеїв, студентів іст. фак. вузів, вчителів. К. : Генеза, 1996. 360 с
6. Стеблій Ф. Русалка Дністровая / Довідник з історії України. Т. 3 (Р — Я) / За ред. І. З. Підкови, Р. М. Шуста. К. : Генеза, 1999. С. 90–91
7. Ткачук М. Світло «Русалки Дністрової» / Дзеркало тижня. 2007. 5 жовтня. С. 12–16.
8. 26. Франко І. Нарис історії українсько-руської літератури до 1890. З останніх десятиліть ХХ ст. Зібрання творів : у 50 т. К. : Наукова думка, 1976—1986. Т. 41. 1984. 682 с.

УДК 94 (477)

Валентин ШЕВЧУК, здобувач 4 курсу спеціальності 032 Історія та археологія Херсонського державного університету, м. Івано-Франківськ, науковий керівник: Михайленко Г., к.іст.н., доцентка

СИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ ВИБІРКИ ГЕРАКЛЕЙСЬКИХ АМФОР

Анотація. У статті розглянутий комплексний підхід до вивчення вибірки гераклейських амфор через застосування системного аналізу, включаючи мережевий аналіз, аналіз кластерів та статистичні методи.